

Az új mechanizmus és az erőforrások jobb kiaknázása

A sokoldalúan fejlett szocialista társadalom építése, az új minőségre való áttérés állandóan új meg új igényeket támaszt minden irányú gazdasági tevékenységünkkel szemben.

Összes erőforrásaink maximális kiaknázása ma objektív követelmény. A párt Központi Bizottsága 1978 márciusában hozott, az új gazdasági-pénzügyi mechanizmus bevezetésére vonatkozó határozata alapján véve ebből a fölismerésből indul ki, és az új mechanizmus az önálló vállalati gazdálkodás és pénzügyi elszámolás, valamint a munkásönigazgatás intézményesítése révén megteremtette a szükséges kereteket és szervezési föltételeket ahhoz, hogy minden vállalat fokozott mértékben éljen lehetőségeivel, és növelje a társadalmi terméket, a nemzeti jövedelmet.

Az új gazdasági mechanizmus bevezetése óta eltelt két és fél év eredményeinek áttekintése lehetőséget nyújt arra, hogy fölmérjük az új szellemű intézkedések különös jelentőségét a vállalatok jobb gazdálkodására való serkentését illetően. Mindenekelőtt a jövedelmezőség és az önálló pénzügyi elszámolás megkövetelése arra készítette az ipari egységeket, hogy tevékenységüket elemezzék, újrazvizsgálják, átcsoportosítsák, mi több, beállítottságukat, alaptörekvéseiket is revízió alá vegyék. Ennek eredményeként kezdtek alkalmazkodni az új mutatószámokhoz, a megváltozott pénzügyi viszonyokhoz, hitelföltételekhez, amelyek — az új mechanizmus szellemében — mind, mind minőségi szempöngből értékelik a gazdasági tevékenységet, szemben a régi, mennyiségibb szemlélettel. Ebben a helyzetben több olyan követelmény (tiszt- és fizikai termelés, termelési költségek), amelyre ez ideig nem reagáltak érzékenyebben a vállalatok, most érdeklödésük homlokterébe került.

Az elmúlt ötéves terv (1976—1980) során, miként arra pártunk fötitkára, Nicolae Ceauşescu elvtárs az RKP KB október 14—15-i teljes ülésén rámutatott, a tiszt- ipari termelés évente átlag 10,6%-kal nött, szemben az össztermelés évi 10⁰/₀-os növekedési ütemével.

A tisztatermelés és a javadalmozási alap közt kialakított kötelező összefüggés tehát indokoltan bizonyult: a vállalatok fokozott figyelmet fordítanak azokra a tényezőkre, amelyekről a tisztatermelés függ. Az 1980-as esztendőben elért eredmények jellemzőek ebben az értelemben: a gazdasági egységek nagy többsége teljesítette vagy túlhaladta tisztatermelési tervét, csökkentette a termelési költségeket, és biztosította az előírányzott nyereséget.

Az új gazdasági mechanizmus egyik módszere olyan normatívák és serkentő, ösztönző intézkedések, előírások rendszere, amely fokozza a hatékonyságot, különösen a tisztatermelés növelését célzó hatékonyságot, az állóalap jobb kiaknázását, és lehetőleg kizárja az eredmények mesterséges felduzzasztásának lehetőségét. Ugyanakkor pedig elősegíti a rendelkezésre álló anyagok és nyersanyagok magasabb szintű értékesítését. Mindez egyúttvéve serkentőleg hatott az emberi és anyagi erőforrások, adottságok teljes kiaknázása, mozgósítása irányában.

Elősegítette a tisztatermelési terv előírányzatainak teljesítését, a vállalati nyereség megtervezését, elosztását, befizetését (az állami alapba, kifizetését (javadalmozásként a dolgozóknak), továbbá az olyan vállalati alapok létesítését szabályozó törvényt, amelyek egyfelöl az üzemejlesztő beruházások rendelkezésére állnak, másfelöl pedig a dolgozók tanácsa saját belátása szerint fordíthatja lakásépítésre, bölcsödék, napközi otthonok s egyéb szociális létesítmények javára avagy a munkában kitünt alkalmazottak jutalmazására. Ezek a rendelkezések növelték a munkaközösségek felelősségtudatát a társadalom iránt a tekintetben, miként gazdálkodnak a rájuk bízott anyagi javakkal, pénzeszközökkel, s hogyan teljesítik kötelezettségeiket.

Az új — 1981—1985-ös — népgazdaságfejlesztési terv, amelynek tudományos megalapozását a párt XII. kongresszusának iránytervezete nyújtotta, fokozott módon arra kötelezi a gazdasági egységeket, hogy erősítsék meg az új gazdasági-pénzügyi mechanizmust. Ebben a szellemben a vállalatok vezetőségeinek arra kell törekedniük, hogy a társadalomtól kapott beruházási összegeket (az álló- és forgó-

alap fejlesztését szolgálókat egyaránt) minél hamarabb visszajuttassák — nyereségként — a nép nagy közösségének, növeljék a népgazdaság fejlesztését és a szociális intézkedéseket finanszírozó központi állami alaphoz való hozzájárulásukat; ugyanakkor az előírások arra szorítják a vállalatokat, hogy gazdálkodásuk pénzelátását maguk fedezzék. Mindezek az irányelvek arra serkentik a gazdasági egységeket, hogy jobb gazdálkodással hatékonyabban aknázzák ki adottságaikat. Egyébként az ilyen jellegű gazdálkodás az egyetlen lehetőség arra nézve, hogy elérjük az évek óta meghirdetett minőségi ugrást, az új minőség megvalósítását, a fejlesztés intenzív tényezőinek az előtérbe nyomulását s mindenek eredményeként azt, hogy Románia a fejlődő ország szintjéről a közepesen fejlett szocialista államok sorába léphessen. De ugyanígy ez az egyetlen lehetőség arra is, hogy napjainkban, amikor oly sok korlátozó tényezővel találjuk magunkat szemben, különösen az energia- és anyaggazdálkodás terén, sikerrel küzdhessük le a nehézségeket, és biztosíthassuk a további fejlődést. Ismeretes ugyanis, hogy gyors ütemű ipari fejlesztésünkhöz mérten kevés az a nyersanyag, amelyik hazai forrásokból bőségesen állna rendelkezésünkre.

Ebből következik az, hogy az iparnak fokozott erőfeszítéseket kell tennie az importból származó fűtő- és nyersanyagok költségeinek fedezésére; ezek a költségek, árak — köztudott — napról napra emelkednek a világpiacon, s kedvezőtlenül befolyásolják külkereskedelmi mérlegünket. Így például egy hordó kőolaj ára az 1978-as decemberi 13,7 dollárról 1980 közepére 33—34 dollárra emelkedett, aminek következtében a hazánkba behozott 15 millió tonna olajért 1980-ban össz-importkiadásunk 18,7%-át adtuk.

Jelentős egyébként behozatalunk más anyagokból is. 1980-ban például 16 millió tonna vasércet, 2,8 millió tonna kokszt, 100 ezer tonna gyapotot, 932 ezer tonna foszfátot és más anyagokat importáltunk. Megjegyzendő, hogy a behozatal fele nem szocialista, tehát dollárelszámolású országból származik. E nagymértékű nyersanyag-behozatalnak arra kell intenie minden vállalatot, hogy elsődrendű feladat az anyagmegmunkálás minden szakaszában a legmagasabb fokú értékesítés és kihasználás.

Ez a szempont messzemenően érvényesül egyébként mind kistermelési, mind összgazdasági vonatkozásban a párt kidolgozta tervelőirányzatokban. A XII. pártkongresszus a jelenlegi ötéves tervre vonatkozóan például hangsúlyozottan olyan orientációt szorgalmaz, amely biztosítja az anyagok magas fokú értékesítését a megmunkálás valamennyi fázisában, a hatékony és energiatakarékos eljárások alkalmazását, továbbá a termékszerkezet olyan jellegű átalakítását, hogy egyfelől mind több munkai ingyenes terméket állítsanak elő, másfelől pedig a minimálisra szorítsák le az anyagigényes termékek listáját.

Napjainkban — sokkal inkább, mint valaha — az energia- és nyersanyagforrások jobb kiaknázásától függ gyártmányaink versenyképessége a nemzetközi piacon, de ettől függ végső fokon gazdaságfejlesztési terveink sikere is. Ha ebből a szempontból a nemzeti jövedelemhez viszonyított energia- és anyagfogyasztásunkat összevetjük a fejlett államokéval, kiderül, hogy még igen-igen sok a behozni valónk. Így például egy dollárnyi nemzeti jövedelem előállításához az NSZK csupán 1 kg-ot. Ez azt jelenti, hogy megkétszerezhetnénk nemzeti jövedelmünket, ha sikerülne a fajlagos anyagfogyasztást felére csökkentenünk.

Egyelőre azonban az a helyzet, hogy népgazdaságunkban a sok energiát fogyasztó iparágak részaránya jelentős, az iparban, építésben és más ágazatokban alkalmazott technológiák egész sora pedig ugyancsak energiaigényesebb, mint más államokban. Emiatt oly égetően szükséges az eddigi termelési irányzatok felülvizsgálása és átváltása, valamint a dolgozók hozzáállásának lényeges javítása az anyag- és energiafogyasztást illetően. Az új gazdasági-pénzügyi mechanizmus éppen ezért törekszik olyannyira az erőforrások magas fokú, messzemenően ésszerű és hatékony kiaknázására.

Az ésszerűbb anyaggazdálkodás egyik nagy tartaléka népgazdaságunk számára az újra főlhasználható anyagok, a termelésből kivont, „kikopott“ berendezések vagy némely tartós fogyasztási javak még hasznosítható alegységeinek és alkatrészeinek visszanyerése s ismételt bevonása a termelésbe. Ezúton igen-igen sok nyersanyagot takaríthatunk meg, tetemesen csökkenthető az energiafőlhasználás, kiszélesíthető a nyersanyagbázis, és mérsékelhető a behozatalra fordítandó valuta mennyisége.

Gyakori jelenség, hogy valamely termék megmunkálási folyamatainak végén, a végső simításkor az eredetileg „kézbevetett“ anyagmennyiségnek már csupán csekély hányada marad meg, a többi elforgácsolódott a munkafázisok (esztergályozás, marás, fúrás, gyalulás, csiszolás stb.) során. Nyilvánvaló tehát, hogy azok a technológiák, amelyek nagy anyagvesztéssel járnak, ma már korszerűtlenek, nem

gazdaságosak, és minél előbb le kell mondani róluk. A tudományos-műszaki kutatásnak éppen ezért döntő feladata olyan technológiák, eljárások, módszerek, berendezések kialakítása, amelyek minimálisra csökkentik a megmunkálással járó anyagvesztésüket, s ugyanakkor biztosítják a hulladék, a forgács hasznosítását is.

Figyelemre méltó, hogy a világ különböző államaiban nagy arányú kutatás folyik az „felhasznált” anyagok visszanyerése céljából; sok országban ezt a tevékenységet sajátos rendeltetésű szakosodott kutatóállomások végzik, így például az NDK-ban a másodlagos anyagok és a hulladékok fõlhasználásának módozataival foglalkozó intézet vagy a Szovjetunióban a másodrendû anyagok õssz-szõvetségi kutatóintézete. Ezeknek az intézeteknek a feladata — szervezési módjuktól vagy elnevezésüktõl függetlenül — az, hogy tudományos kutatással, a megfelelõ technológia kidolgozásával és a termelésbe való bevezetésével biztosítsák az anyagok újrafõlhasználását, a kõrforgást.

Az erre vonatkozó adatok meggyõzõen bizonyítják az anyagkõrforgás fontosságát s ama törekvés jelentõségét, melynek célja a jobb kiaknázást biztosító technológiák, eljárások, eszközök megszerkesztése, kidolgozása, alkalmazása. A sepsiszentgyõrgyi Oit Textilmûvekben például olyan fonási technológiát dolgoztak ki, amelynek nyomán teljes mértékben értékesítik a gyapotot, beleértve a termelési folyamatból származó hulladékot is. Tekintetbe véve, hogy az utóbbi anyag alkotta az üzemben fõlhasznált gyapot 5 százalékát, amit eddig más üzemeknek potom áron eladtak, az új eljárás bevezetése nyomán most mindebbõl jó minõségû fonal készül, s ebbõl a gyár évi másfél millió lej nyereséghez jut. Ha ezt a technológiát az ország valamennyi fonodájában bevezetik, tizmilliós nagyságrendû nyereségre teszünk szert.

Az új mechanizmus új követelményei, de különösen az a tény, hogy az üzemeket érdekeltté teszi az elért nyereség elosztásában, arra készteti a vállalatok vezetõségét és az egész munkaközösséget, hogy új meg új megoldásokat keressen az anyagok újrafõlhasználásáért. Jelenleg ugyanis az a helyzet, hogy az újra felhasználható anyagok egy részét nem értékesítik, más részét össze sem gyûjtik, vagy csupán nagyon alacsony fokon dolgozzák fõl újra. Ez történik például a mûanyagfõlvia és -gõngyõleg sok ezer tonnájával, melyet ma már nem gyûjtenek össze, nem használnak fel, de amely anyag jelentõs földterületeket, vizeket borít el és piszkít be; megemlítendõ e tekintetben, hogy egyetlen tonna mûanyag elõállításához 3-4 tonna kõolaj szükséges. Ugyancsak kárba vész a csomagolópapír jelentõs része, abból pedig, amit õsszegyûjtenek, ma még csupán gyenge minõségû kartonpapír készül, holott megfelelõ eljárással — ahogy azt fejlettebb országokban teszik — jó minõségû papírt gyárthatnának. Nem gyûjtik össze a rádió-, televízió- és más hasonló készülékek dobozait sem, holott elsõosztályú faanyagot tartalmaznak.

Nyilvánvaló tehát, hogy sürgõsen és átfogó módon meg kell szervezni mind a termelés, mind a kõzfogyasztás hulladékainak széles körû gyûjtését és visszajuttatását a termelés kõrforgásába, de — tegyük azt is hozzá — mind a gyûjtést, mind a földolgozást magasabb szinten, korszerûbb technológiák alapján kell elvégezni. Éppen ezért az Államtanács erre vonatkozó rendelete — tekintettel a kérdés népgazdasági jelentõségére — pontos elõírásokat és utasításokat tartalmaz az anyagfõlhasználás, korszerûbb megmunkálását, a hulladék magasabb szintû értékesítését illetõen, ami végsõ fokon mind az egyes vállalatok, mind az egész népgazdaság jövedelmezõségét és hatékonyságát fokozza — az új mechanizmus elõírásainak megfelelõen.

Pártunk fõtitkára, Nicolae Ceauşescu elvtárs alaposan foglalkozott több alkalommal is e kérdéssel, így például az RKP fõvárosi szervezetének konferenciáján a következõket mondta:

„A lehető legvilágosabban látnunk kell, hogy a hatékonyság fokozásának, az anyag- és energiafõlhasználás csökkentésének, valamint az anyagok visszanyerésének és újrafõlhasználásának a kérdése a XII. pártkongresszus dokumentumaiba foglalt jelentõs célkitûzés, és számottevõ konkrét feladatot jelent valamennyi párt-szervezet, a dolgozók tanácsai és minden vezetõtánács számára.”

Megszívlelendõ igazságok ezek, minthogy csakis ily módon csökkenhetnek a termelési költségek, s növekedhet a tisztatermelés, csakis ezúton gyarapodik a vállalat jövedelmi alapja, nõ nyereségrészesedése, végsõ fokon a dolgozók keresete.

D. G. fordítása